

Deklaracija mladih o štetnosti hidroenergetskog projekta „Gornji horizonti“

- Kreirana u sklopu Alumni modula Akademije političke odgovornosti,
održanog u Buni od 3. do 5. oktobra 2025. godine.

Mi, mladi politički i društveni aktivisti i aktivistkinje, bivši učesnici i učesnice **Akademije političke odgovornosti**, okupljeni u cilju jačanja ekološke i političke odgovornosti mladih, izražavamo duboku zabrinutost zbog **hidroenergetskog projekta “Gornji horizonti”**, koji prijeti da prouzrokuje trajne i nepovratne posljedice po prirodu, razvoj regije i lokalnih zajednica u BiH, Hrvatskoj i Crnoj Gori (neke od njih su Blagaj, Buna, Nevesinje, Berkovići, Stolac, Čapljina, Hutovo blato, te mjesta u Hrvatskoj oko delte Neretve i Crnoj Gori oko Bilećkog jezera).

Na osnovu terenskih posjeta te razgovora sa stručnjacima, lokalnim aktivistima i zajednicama iz Blagaja, Nevesinja, Berkovića i Stoca, te analize postojećih informacija o projektu, usvajamo sljedeće stavove i preporuke:

Naši zaključci i zabrinutosti:

1. Neodrživost projekta na dugoročnoj razini

Projekt Gornji horizonti je konceptualno i strateški neodrživ jer se zasniva na zastarjelim pristupima hidroenergetskom razvoju koji ne uzimaju u obzir savremene principe održivosti, uticaj klimatskih promjena, te prostor na kojem se projekat realizuje – osjetljiva kraška područja. Također, ovaj projekat nije nužan iz perspektive zadovoljavanja energetske potrebe, a čak i da su te potrebe ugrožene danas – postoji čitav spektar drugih održivih alternativa. Umjesto razvoja, ovakav model prijeti dugoročnim socijalno-ekološkim gubicima i destabilizacijom prirodne ravnoteže.

2. Nedostatak nezavisnih istraživanja i transparentnosti

Javnosti nisu dostupni ključni dokumenti – ekološki elaborati, ugovori i studija kumulativne procjene uticaja na životnu sredinu. Nedostatak nezavisnih i novih istraživanja (većina podataka je zastarjela) i javne rasprave onemogućavaju građanima i stručnjacima da informisano učestvuju u donošenju odluka koje direktno utiču na okoliš i zajednice. Svi ovi nedostaci opravdano pobuđuju sumnje u krajnje namjere i motive zagovarača i realizatora projekta.

3. Gubitak plodne zemlje i rizik zaslanjivanja tla

Preusmjeravanje tokova rijeka, što je izuzetno nasilna i socijalno-ekološki neprihvatljiva praksa, može dovesti do potapanja i zaslanjivanja plodnih polja i doline Neretve - čime se ugrožava poljoprivreda kao temeljni izvor prihoda, tradicije i načina života brojnih porodica u Hercegovini i dolinama Bregave, Bune, Bregave, Zalomke.

4. Raseljavanje i narušavanje društvene stabilnosti

Izgradnja hidroenergetskih objekata može izazvati prisilno raseljavanje stanovništva, čime se remeti socijalna kohezija i gubi kontinuitet kulturnog identiteta lokalnih zajednica. Proces otkupa zemlje nije pravedan, transparentan ni sveobuhvatan, te se time ne poštuje ni volja stanovnika.

5. Ugroženost zaštićenih područja i biodiverziteta

Realizacija projekta direktno ugrožava postojeća i planirana zaštićena područja prirode, te prijeti nestankom autohtonih i endemskih vrsta. Biodiverzitet rijeka Bregave, Bune, Bunice, Zalomke, Neretve i Hutovog blata predstavlja neprocjenjivo prirodno bogatstvo s iznimnim kulturnim, turističkim, ekonomskim potencijalom, te estetskom i duhovnom vrijednošću, čiji bi gubitak bio nepovratan.

6. Ekonomski i dužnički rizici projekta

Finansiranje projekta, koje uključuje međunarodne kredite i kineske investitore, nosi značajan rizik prekomjernog zaduženja i ekonomske neodrživosti, naročito u kontekstu netransparentnih ugovornih odnosa i neizvjesnih koristi za lokalne zajednice.

7. Ugrožavanje prava na vodu i pristup prirodi

Projekat narušava princip vodne pravde, uskraćujući građanima pravo na pristup vodi i prirodnim resursima kao zajedničkom materijalnom i duhovnom dobru. Voda ne smije biti tretirana isključivo kao ekonomski resurs, već kao osnovno ljudsko pravo, ali i pravo svih drugih životnih oblika koje tu postoje.

8. Kulturološke i turističke posljedice

Promjena pejzaža i uništavanje prirodne slike Hercegovine ugrožavaju kulturnu baštinu, običaje života i lokalne zajednice koje su oblikovane uz rijeke na kraškim područjima. Istovremeno, degradacija prirodnih područja dovodi do pada turističkog potencijala, čime se koči održivi razvoj regije.

9. Visok rizik nepredvidivih posljedica u kraškom području

Zbog složene geološke strukture kraških polja, svaka intervencija u vodnim tokovima nosi neizvjestan i potencijalno destruktivan efekat po širi ekosistem. Posljedice na vodostaj, podzemne tokove i stabilnost tla mogu biti dugoročne i teško reverzibilne.

10. Potrebna regionalna i međunarodna saradnja

Mladi prepoznaju važnost povezivanja organizacija, aktivista, institucija i religijskih zajednica u BiH i regiji u zajedničkom zagovaranju pravednih i održivih rješenja. Ekološki problemi ne poznaju granice, te zahtijevaju zajedničku solidarnost i djelovanje.

Naš poziv:

Pozivamo sve nadležne institucije, akademsku zajednicu, civilno društvo, religijske zajednice i medije da hitno preispitaju sve aspekte projekta “Gornji horizonti”, te da osiguraju transparentnost, javnu raspravu i objektivnu procjenu dugoročnih ekoloških posljedica.

Pozivamo međunarodne organizacije i partnere da pruže podršku lokalnim zajednicama u odbrani njihovih prava i očuvanju prirodnog naslijeđa.

Kao mladi ljudi, vjerujemo da energetska tranzicija mora biti pravedna, održiva i participativna: bez žrtvovanja prirode, zajednica i budućih generacija zarad kratkoročnih političkih ili ekonomskih interesa uskih domaćih i/ili stranih grupacija.

Mladi iz Bosne i Hercegovine,
alumnisti i alumnistkinje Akademije političke odgovornosti